Kadınların Barış Mücadelesinde Dünya Deneyimleri VEYA barışın mümkün kıyısı*

written by Hasan Kılıç | 27 Ocak 2017

Dünya deneyimleri ışığında barış mücadelesinde kadınların varlık biçimlerinin ve deneyimlerin içeriklerinin kadınlarla kurduğu ilişkiler üzerinden barış süreçlerinin başarısını irdeleyen bu eser, geçmişe ait deneyimleri ele alsa da, bugün ve gelecekte başlaya(n)cak barış süreçleri için de oldukça verimli örnekler sunmaktadır.

Immanuel Kant, 1795 yılında yayınlanan “Ebedi Barış Üzerine Felsefi Bir Deneme” adlı kitabında, dönemin tartışılan konularından biri olan devletler arası savaş durumuna nasıl son verileceğine ilişkin bir proje sunmuştu. Çerçevesi devletler arası barış durumunun tesisi olmasına rağmen kendi çerçevesini aşacak patikalar sunan bu metinden öğrenebileceğimiz temel şeylerden bir tanesi,

barışın savaşın olmaması durumuna ve/veya "tabii hal"in olmadığı duruma tekabül etmediğidir. Bu kapsamda devletler arasında savaşın olmaması bir barış durumuna tekabül etmemekle birlikte, 1795'ten günümüze birleşik toplumlarda (ortak tarih/kültür vd. biriktirmiş) toplumsal barışın sağlanmasında Kant'ın çizdiği çerçeveyi nasıl değerlendirebileceğimiz hala güncel bir şekilde önümüzde durmaktadır.

Savaş ve barış arasında, tabii hal ile barış arasında kurulan dogmatik dikotomiye karşı Kant'ın çizdiği yol, bizi toplumsal barış sorunsalına götürür. Kant'ın toplumsal barış meselesi yerine devletler arası barışı esas aldığı gerçekliğini göz önüne alarak rotamızı çeşitlilikten beslemek adına Spinoza'ya kulak vermek faydalı olabilir. Spinoza, "Barış, savaşın olmaması demek değildir. O, bir erdem, bir ruh hali, iyilikseverlik eğilimi, güven ve asalettir" der. Kant'ın devletler düzleminde aldığı barış, Spinoza'da daha çok bireysel düzleme indirilmiştir. Ama her iki yaklaşımın işaret ettiği şey, yapıbozuma uğratılmış savaş-barış dikotomisidir. Ki bu işaretin yol gösterdiği izlek, toplumsal barışın sağlanması için yapılması gerekenlere ışık tutmaktadır.

Toplumsal barış, erkler arası düzlemde barışın tesisi gibi "masa nihayetine" ya da bireysel düzlemdeki "dünyayla barışık olma" haline göre daha karmaşık ve zorlu süreçlere tabidir. Ulrike Flader'in akademik danışmanlığını yaptığı, Güneş Daşlı ve Nisan Alıcı tarafından hazırlanan "Kadınların Barış Mücadelesinde Dünya Deneyimleri" adlı kitap, bu zorlu süreçlerin örneklerini açığa çıkarmaktadır. Dünya deneyimleri ışığında barış mücadelesinde kadınların varlık biçimlerinin ve deneyimlerin içeriklerinin kadınlarla kurduğu ilişkiler üzerinden barış süreçlerinin başarısını irdeleyen bu eser, geçmişe ait deneyimleri ele alsa da, bugün ve gelecekte başlaya(n)cak barış süreçleri için de oldukça verimli örnekler sunmaktadır. Kendilerinin de belirttiği ve çokça deneyimle güçlendirdiği üzere kadın bakış açısını ve kadınları içermeyen, kadınların özne olarak bulunmadığı barış süreçleri gerekli başarıyı sağlayamamaktadır. Dolayısıyla bu eser, kadınların barış mücadelesi deneyimleri kapsamında sunduğu geniş içerik ile bu konuda çalışan araştırmacılar, yazarlar, akademisyenler ve belki de en önemlisi "devletlü"ler ile politika yapıcılar için bir sırt çantası kitabıdır. Dolaşıma devam edersek; dünya barış deneyimlerinin çoğunlukla başarısızlık ile sonuçlanması ya da istenen düzeyde başarı düzeyine erişememesi ile kadın bakış açısının barış mücadelelerinde yeterli ağırlığı edinememesi arasında da paralellik vardır demek yanlış olmayacaktır.

Açıktır ki bugüne kadarki barış deneyimlerinin birçoğunda kadın bakış açısına gerekli yerin verilmemesi bize "cinsiyetlendirilmiş barış arayışı" diye bir kategori getirmektedir. Ve bunun karşısında söz konusu eser bizlere kadınların barış mücadelelerinde sınır aşırı, kimlik aşırı ve mevcut anlaşmazlıkları aşan bir mücadele sürecinin olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra bazı deneyimlerde "barışan erkler" kadınların katılımını temsil ve vekâlet ilişkisi içerisinde konumlandırarak esaslı bir hataya daha düşmektedir. Eserin alt okumasında da görüleceği üzere, bu tarz hatalar hem barış arayışının hasar görmesine hem de çatışma sonrası sürecin inşa edilmesinde ciddi hasarlara sebep olmaktadır.

Barışın inşası; ne salt devletler arası sözleşmelere ne de salt bireysel düzlemdeki barışık olma hallerine bırakılacak ve böylece başarılacak bir süreçtir. Beylik laflar yerine cinsiyet eşitliğini, özgürlüğü, adaleti de tesis etmeye yönelik kapsamlı bir çalışmanın ürünüdür. Daha farklı ifade edersek bu eser, toplumsal barışın inşası için ölülerden dirilere, dirilerden dirilecek olanlara kadar geniş bir zaman diliminde bakış açısına sahip olmamız gerektiğini ifade etmektedir. Bir yandan devletlerin kendi arasındaki "anlaşmanın" yarattığı barışamama durumu ile dolu olan tarihin çöp sepeti gittikçe büyürken, diğer yandan ise bireyi gittikçe savunmasız, güvencesiz, güvensiz bırakan neo liberal devlet dönüşümlerini tecrübe etmekteyiz. Toplumsal barışın inşası ise hem erklerin uzlaşmalarını hem de savunmasız, güçsüz durumumuzu ortadan kaldıracak gerçekliktir. Bu kapsamda erkler arasında ya da güçsüz birey ile otoriter devlet arasında yapılan barışımsı "sözleşme", bir tür barışmayı değil uzlaşmayı inşa eder. Bu uzlaşma, tam da Albert Einstein'in dediği

gibi bir “kokuşmuş uzlaşma”dır ve “sakınılması” gerekir.

Nihayetinde barış süreçlerinin birçoğunda erkler arası müzakereler bizlere “tarihteki ilk sömürü biçiminin cinsel olduğu” gerçekliğini bir alt metin olarak vermekte, buna karşılık kadınların barış deneyimlerindeki mücadeleleri yapıcı, ezber bozucu, direngen halleriyle var olmaya devam etmektedir. İşte Daşlı ve Alıcı tarafından kaleme alınan bu eser, bu gerçekliği, zengin deneyimlerin ışığında, tüm çarpıcılığı ile ortaya koymaktadır. Böylece barışın zaruriyetli ve mümkün kıyılarından biri ufukta belirmektedir. Göğe bakalım!

- Bu yazı 24 Ocak 2017’de Politikart Dergisi’nde yayınlanmıştır.